א)ותנן נמי גבי ערלה כי האי גוונא אילן היוצא מן הגזע ומן השרשין חייב בערלה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר א מן הגזע פטור ומן השרשין חייב וצריכי דאי אשמועינן קמייתא בהא קאמר רבי יהודה משום דממונא אבל גבי ערלה דאיסורא אימא מודי ליה לר' מאיר ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' מאיר אבל בההיא אימא מודי ליה לר' יהודה צריכי: [אמר] ר"ש (אומר) כל שהעליון יכול לפשוט [וכו']: אמרי דבי רבי ינאי ב ובלבד שלא יאנס ג)בעי רב ענן ואיתימא רבי ירמיה מגיע לנופו ואין מגיע לעיקרו [א] מגיע לעיקרו ואין מגיע לנופו מאי ג תיקו: אמר אפרים ספרא תלמידו של ריש לקיש משום ריש לקיש הלכה כר"ש אמרוה קמיה דשבור מלכא אמר להו ה)אפריון נמטייה לרבי שמעון:

אילן היוצא מן הגזע וכו'. בלוקח אילן אחד בתוך של חבירו דקי"ל בבבא בתרא (דף פא.) דדברי הכל לא קנה קרקע ואילן קטן היוצא (מן הגזע או) מן השרשין לית דינא ולית דיינא דקרקע גמורה היא ומן הגזע נמי ר"מ סבר שדי נופו בתר עיקרו והתם מפרש מאי גזע ומאי שרשין גזע כל שרואה פני חמה שרשין שאין רואין פני חמה ואע"ג דשבח נוף העליון לבעל האילן כדקתני התם הגדילו לא ישפה התם הוא דאדעתא דהכי נחת שכל זמן שיהא ראוי לעשות פרי יהא בקרקע וישא ענף ופירי אבל אילן אחר העולה מן הגזע אילנא אחרינא הוא: **חייב בערלה** גרסי'. לר"מ דאילן הוא לעצמו דגזע הסמוך לקרקע [ב] בתוך שלשה כקרקע הוא ואע"ג דלא מארעא ממש יניק שדי נופו בתר עיקרו: **מגיע לעיקרו ואינו מגיע לנופו.** כגון שנוטה נופו למטה: **קמיה דשבור מלכא.** לי נראה שבור (א) מלכא ממש ומלך פרס היה ובקי בדינים ואמרוה להא דר"ש דמתני' קמיה וקלסה ואמר אפריון נמטייה לר"ש יקבל חן מאתנו על דבר זה. ואית דאמרי שבור מלכא שמואל דבכמה דוכתי קרי ליה הכי ואין מיושב בה דמאי אמרוה אי להא דר"ש דמתני' אטו שמואל לא הוה ידע לה למתני' ואי להא דאפריס ספרא אטו אי לא אמר ריש לקיש הלכה כר"ש שמואל מי לא קים בדיני למיקלסיה לר"ש עד דשמע משמיה דריש לקיש דהלכתא כוותיה: **אפריון.** ס חן שלנו:

ד)**ותניא** נמי גבי מקח וממכר כה"ג. תניא גרסינן דאינה משנה בשום מקום ולא הוי כה"ג ממש דאפילו אמר ר"י היוצא מן הגזע של בעל הקרקע לא יקשה כלום שהרי עומד באוירו של בעל הקרקע וגם יונק מן הקרקע ועוד שלא היה בדעת המוכר למכור אלא זה האילן שהיה כעין שמכר אבל לא אילן חדש שעתיד לצאת מן הגזע דלא חשיב כאילן עצמו הענפים המתחדשים אלא נחשב כאילן אחר וכן ר' מאיר אם היה אומר כאן של בעל האילן לא היה קשה על משנתנו שכמו שהענפים המתחדשים בכל שנה הם של בעל האילן ה"נ היוצא מן הגזע יהיו שלו והא דקאמר כה"ג היינו שמיפה ר"מ כאן כחו של בעל הקרקע טפי מרבי יהודה כמו במתני' ולהכי לא עביד צריכותא בסמוך אלא אערלה ואמקח וממכר ולא אמתניתין:

שבור מלכא. נראה לפרש כפי' הקונטרס דשבור מלכא היה בקי בהלכות כדאמרינן בסוף מסכת ע"ז (דף עו:) שנעץ הסכין עשר פעמים בקרקע קשה כשחתך האתרוג בסכין לרב יהודה:

הדרן עלך הבית והעלייה
וסליקא לה מסכת בבא מציעא

הדרן עלך הבית והעלייה וסליקא לה מסכת בבא מציעא

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

ה) הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא וְהַדְרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לֹא נִתְנְשֵׁי מִינָךְ מַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא וְלֹא תִתְנְשֵׁי מִינָן לֹא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. ו) חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רָמִי בַּר פָּפָּא נַחְמָן בַּר פָּפָּא אַחָאי בַּר פָּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא רַפְרָם בַּר פָּפָּא רָכִישׁ בַּר פָּפָּא סוּרְחָב בַּר פָּפָּא אַדָּא בַּר פָּפָּא דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לִדְבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא כֵּן תְּעַזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דְּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוַּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלַאֲתָבָא פּוּלְחָנָא דִשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיַמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וִיקָרֵיהּ, [וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מָאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְּאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

מסורת הש"ס

א) [נ"ל ותניא והיא תוספתא דערלה ע"ש], ב) עי' בהרא"ש ובספר ת"ח ובספר כה"י, ג) גי' הערוך הבו ליה אפרייא לריש לקיש פי' חוזק בלשון פרסי יישר כחו ייש"ר חילו ס"א אפרייא לריש לקיש ברכה ומלשון בן פורת כלומר יפרו וירבו חכמים ונבונים כמותו, ד) שייך לעיל קיח: וכגי' רש"ל, ה) פי' הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג, ו) בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו.

הגהות הגר"א

[א] גמ' (מגיע לעיקרו ואין מגיע לנופו) תא"מ ונ"ב הרמב"ם והרא"ש ל"ג לה וכו' דכה"ג ודאי נקרא מגיע: [ב] רש"י ד"ה חייב. הסמוך לקרקע בתוך כו'. נ"ב ומכאן כתב ראב"ד דג' טפחים סמוך לתחתון הרי הוא של תחתון אף לר"מ ור"ש:

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"י מהלכות מעשר שני ונטע רבעי הלכה יט סמג עשין קלז טור י"ד סי' רצד [חפשתי בטור ובסמג שם ולא מצאתי]:
מא ב ג מיי' פ"ד מהל' שכנים הל' ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קסז סעיף א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קמיה דשבור וכו' מלכא ממש. נ"ב ובב"ב סוף דף י מבואר דהוה עכו"ם ע"ש ובב"ב דף קטו ע"ב איתא דשמואל נקרא כך וכן בפסחים דף נד:

גליון הש"ס

רש"י בד"ה אפריון חן שלנו. וכ"כ רש"י בחומש פ' ויחי בפסוק בן פורת יוסף. אבל הרמב"ן שם כ' דהנו"ן שרשית והוא לשון שבח ורוותא כמו פורנא ליתמי (כתובות ד' נד) ועי' ברא"ש שם:

מוסף רש"י

אפריון. חן, והוא לשון ארמי (בראשית מט כב).